

Neišsipildymas

ROMANAS

Gabija Grušaitė

| LAPAS |

Neišsipildymas

Gabija Grušaitė

Neišsipildymas

romanas

| LAPAS |

ANTRAS LEIDIMAS

Pirmas leidimas
Gabija Grušaitė, *Neišsipildymas*, Baltos lankos, 2010
ISBN 978-9955-23-413-5

PRATARMĘ REDAGAVO
Ūla Ambrasaitė

ANTROJO LEIDIMO TEKSTĄ PERŽIŪRĖJO
Dangė Vitkienė

DIZAINERIS
Zigmantas Butautis

ISBN 978-609-8198-26-3

© Gabija Grušaitė, 2020
© Leidykla LAPAS, 2020
www.lapasbooks.com

Visos teisės saugomos

Skaityti savo pačios tekstą nėra labai malonu, galbūt net didesnė kančia, nei klausytis savo balso įrašo. Kažkodėl neišeina išlaikyti objektyvios distancijos ir nesiraukyti ties prastesnėmis vietomis. Pati parašei, pati save ir teisi. Kaskart aptikusi gremėzdišką sakinio konstrukciją ar pernelyg poetišką palyginimą vis pagalvoju – kaip aš čia taip sugebėjau? „Neišsipildymą“ su dideliais tarpais rašiau ketverius metus, romanas pasirodė 2010-ųjų žiemą ir jo niekada daugiau nebeatsiverčiau.

Kai pradėjau rašyti antrąjį romaną, pirmasis atmintyje atrodė toks varganas, ne iki galo išrašytas frankenšteinas. Kartais pasvajodavau, kaip išbraukčiau per daug vaizdingus sakinius ir atmesčiau nevykusius kalbos redaktorės taisymsus. Iki šiol jaučiu nuoskaudą, jog neleido rašyti „šuns lavonas“ ir pakeitė į „gaišeną“. Esu kerštingas barsukas.

Vis dėlto po dešimties metų rengdama antrąjį „Neišsipildymo“ leidimą apsisprendžiau teksto neliesti ir palikti jį tokį netobulą, koks yra. Kad ir kaip man norėtusi tiesiog imti ir perrašyti beveik viską, sutvarkyti kalbą ir daug ką išbraukti, tai būtų melas sau. „Neišsipildymas“ vyksta tam tikru laiku, neturint su juo jokio kritinio atstumo. Rugilė tiesiog gyvena ir pasakoja visą chaosą, kurį mato aplink save ir savyje. Rašant apie šiandieną man kaip autorei svarbu nenuolti nuo tekste aprašomo laikotarpio, kuris yra ne mažiau svarbus veikėjas nei Ugnė ar Rugilė. Stengiuosi fiksuoti tai, ką

matau, girdžiu ir jaučiu, kaip įsivaizduoju rytojų. Savo kūryboje sąmoningai vengiu bet kokio priartėjimo prie visažinio pasakotojo, man artimesnis antropologinis stebėjimo dalyvaujant metodas, kuris neleidžia paskęsti apibendrinančio psichologizmo pelkėje.

Tekstas apie čia ir dabar turi gerai senti, svarbu, kad pasaulėžiūra, kalba ir net daiktai ar mada būtų tikri, išgyventi atspindžiai, o ne istorinė perspektyva. „Neišsipildymas“ yra pirmojo dešimtmečio kūdikis, toks tegu ir lieka – grįžusi prie teksto neišvengiamai įneščiau savo dabartinį požiūrį į kalbą ir pasaulį, ir tai jau nebūtų autentiškas dvidešimtmetės kūrinys, pranašaujantis socialinių medijų amžių, kuriame dauguma mūsų pasiklys it alisos stebuklų šalyje. Tuo metu, kai „Neišsipildymas“ pasirodė knygynuose, nei aš kaip autorė, nei mano veikėjos nežinojo, kaip ateinantis dešimtmetis pakeis visuomenę ir kad jau tuomet buvo galima įžiūrėti kylančių bangų kontūrus. Dabar žinau, todėl nebesu tikroji teksto autorė, esu visai kitas žmogus ir neturiu teisės jo redaguoti.

Šiandien man „Neišsipildymas“ atrodo kaip melancholiška pasaka, kurioje galima apčiuopti influencerio gimimo ištakas – pasaulis, šliaužiantis paviršiais, visa kita slepiantis po nutylėjimais. Finsta versus rinsta. Rugilė ir Ugnė po dešimties metų atrodo realesnės nei kada nors anksčiau. Galbūt todėl, kad socialinės medijos į viešumą iškelė daug panašių jaunų moterų, kurių gyvenimą vartojame kasdien.

P.S. Ne, romanas nėra autobiografiškas.

Gabija Grušaitė
2019 m. gruodžio 4 d.
Pervalka

Těčiui

I

Dabar žinau tik tiek, kad palmė yra medis be šešelio šalyje, kur karštis nuolat svilina basus padus. Dar žinau, kad šiame mieste nėra karščio ir vienintelis šešėlis, kuris krenta paryčiais ištuštėjusioj gatvėj, yra mūsų pačių. Mano ir Ugnės šešėlis, blausi dėmė, besitęsianti per visus miestus, kuriuose kada nors buvome. Tik daug vėliau supratau, kad tas šešėlis buvo mūsų paunksmė, kad gyvenome tamsoje, egzistuojamos lygiagrečiai su tais keliais, kuriuos turėjome rinktis.

Buvo lapkritis. Londonas. Turėjome susitikti Liverpulio gatvės stotyje aštuntą vakare. Tą rytą pabudau labai anksti ir sustingusi žiūrėjau į blausų lapkričio saulės kvadratą, slenkantį siena aukštyn. Jis traiškė man kaulus lyg sniego nuošliauža, priversdamas prisiminti visus saulės spindulius, pažadinusius mane gyvenime, visus kambarius, kuriuose kada nors sapnavau, priversdamas suvokti, kiek daug laiko prabėgo nuo paskutinio karto, kai jaučiau, kad šviečia permainų saulė.

Susitikome tylėdamos, neapsikabinome, nepaspaudėme rankų – atrodė, kad sustojo laikas. Prisimenu tik tiek, kad vėliauėjau tylėdama per šlapias gatves ir jaučiau, kaip iš paskos, truputį atsilikdama, tvirtai ir švelniai iškėlusį smakrą sklendė ji.

Mąščiau, kad gyvenimas yra didelis ratas – rytiniai miesto getai, ritmiški namų fasadai, kaštonų alėjos, – pakylame iš ryto, kad judėtume į pietryčius, ir sutemus grįžtame į šiaurės

vakarus, mūsų ritmas turėtų būti visada ta pati saulės atogrąža. Ugnė sakydavo, kad judėjimas erdvėje yra tik pusė kelionės, sakydavo, priglaudusi galvą prie turėklo Paryžiaus metro, dar tuomet, tais laimingais laikais, kai gyvenome Respublikos bulvare. Žiūrėdavau į jos pailgą veidą išsišovusiais skruostikauliais ir žinojau – vienintelė kelionė Ugnei yra susinaikinimas. Juokdavausi sakydama, kad degdama ant laužo ji pasiims mane kartu, kaip kad kariai ima arklius, sultonai – žmonas, o kūrėjai – mūzas. Ir štai, praėjus tūkstančiui metų, susitinkame apsukusios ištisą ilgesio ratą, einame tylėdamos per ištuštėjusį, svetimą miestą, žinodamos, kad prasidėjo pabaigos pradžia.

Po kasdienių menkaverčių odisėjų, po ilgų, bergždžių skrydžių, atviruko spindesio savaitės tropikų saloje, po nemigos, po aspirino, po melo vis tiek lieka tos kelios gatvės – kelias atgal, ilgainiui įaugantis į kraują, virstantis prievole. Kad ir kaip bandėme pabėgti, išminuoti vidinį susinaikinimo mechanizmą, dabar pasidavėme ir grįžome į vienintelį kelią, kuriuo kada nors turėjome eiti – kartu, gilyn į sapną.

Tyla riedėjo kartu su lapais taškydama mus lietumi, leido si pakalnėn ir vedėsi namo.

Žengėme ritmiškai, vienodai iškėlusios smakrus ir atmetusios plaukus, lygiai kaip prieš tai ėjome Paryžiuje, Helsinkyje, bet niekada Vilniuje. Nekenčiau jos gestų, jos balso, nes tai buvo mano gestai ir mano balsas, tiek suaugome, kad virtome gluosniu svyruokliu, paryčiais linguojančiu tamsiose gatvėse.

Mums abiem buvo per trisdešimt ir visi aplinkiniai sakydavo, kad gyvenimas tik prasideda. Sakydavo gerdami sangriją saulėtose terasose, o tolumoje tarsi didelė karūna švytėdavo prasti Vest Endo miuziklai, kviestinės vakarienės, vaikai, auklės, bestselerių skaitymas ir menas, kurį žiūri su taure vyno

per nykius atidarymus. Už šito pasaulio buvo ir kitas – neišmokėtų paskolų, finansinės griūties baimė, pavydas, nuobodulus ir tonos kremo nuo raukšlių. Nei manęs, nei Ugnės tai nelietė. Buvome žmonės anapus sėkmės ir iliuzijų istorijos. Buvome anapus šeimos istorijų, anapus tylaus, užsmaugto tragizmo, kamuojančio žmones nuo Mažeikių iki Londono priemiesčių.

Mano tėvų pasaulyje buvome žmonės, kurie niekada nepadarė nieko tinkamo, žurnalistams buvome auksinės žąsys, gyvenančios iliuzijų pasaulyje, aplinkiniams – sėkmės ir skausmo pasaka, tik patvirtinanti mitą apie genialumą kaip apie baisią ligą, kuri sunaikina individą ir taip pamaitina visuomenę.

Animuotas ilgesys – pasiklydęs niekas – žmonės be istorijos, namų ir šaknų.

Esu triušis, vedamas skersti. Laižysiu ranką, tikrinančią mano kailio vertę. Daug nekainuoju.

Žodžiai niekaip negimė leidžiantis kalva žemyn, todėl ta tyla po truputį tapo istorija, ta, kurios mes nepasakojome ir kurios neturėjome. Ugnė tikėjo, kad pradėdame gyventi tik tuomet, kai pirmąkart pastebime, jog pasaulis nėra toks, koks turėtų būti, kai susiduriame su skilimu tarp pasakojimo ir egzistencijos, kai atsiranda plyšys ir asmenybė pasilenka į galutinį pakraštį. Nuolatos grįždavau į tas akimirkas, bandydama užglaistyti plyšį, suklijuoti duženas, bet tuomet vėl iškildavo mamos veidas, kai man buvo dvylika ir ji nugalabijo mūsų senbernarą, tas melo ir kaltės pėdsakas jos veide – dievai nukarūnuojami tik vieną kartą, paskui jie tiesiog tampa senais liūdnavais žmonėmis, gedinčiais neišpildyto laiko.

Vėliau supratau, kad riboti yra ne tik žmonės, bet ir jų pasauliai: vadovėliai melavo, istorija nesivystė tvarkingomis

pakopomis, ji nebuvo žavi dama, lipanti laiptais per tūkstančiams, kol pasiekia mūsų išganingą epochą ir šypsodamasi atsisėda gerti kavos prie Haid Parko tvenkinėlio. Dvylika metų mane mokė melo, dalykų, kurių niekas nežinojo ir nesuprato. Mokė, kad pasaulis veikia tik tada, kai užsimerkęs atlieki gyvenimo logaritmus. Jie manė, kad Aušvice po sunkios darbo dienos, suvaidinę savo kenčiančiųjų ir nuskriaustųjų vaidmenis, visi prisėda išgerti kavos ir pasišnekėti apie orą. Jie manė, kad Palestina nusipelnė savo dalios. Žmogžudystė nelygi žmogžudystei, ir kartais mąstydavau, kaip būsimoji karta atsiprašinės dėl Gazos genocido ir tuo pat metu smaugs naują auką.

Mano tėvų pasaulyje niekas nemėgo kalbėtis apie orą, gyvenimą ar mirtį, todėl šnekučiuodavosi apie meną, ir Džakometis tapo žodžiu, reiškiančiu apvytusias moteris, kurių jau niekas nebedulkino. Aš mėgau Džakometį ir nenkenčiau apvytusių moterų brangių kvėpalų, todėl dailiai šypsodamasi, sukandusi dantis nuėjau į istorijos egzaminą ir nekrofiliskai iškrušau holokaustą, Leniną ir senovės Egipto civilizaciją. Tereikėjo atsakyti į klausimus, kurie neturėjo jokios prasmės, reikėjo išmokti meluoti ir apsimesti, kad supranti šį pasaulį, kad žinai, dėl ko įvyko pilietinis karas, revoliucija ir Bosnijos genocidas. Abitūros egzaminai yra branda, bet tik todėl, kad pradedi suprasti, jog šitas kelias niekur neveda. Šleikštulys, kad mane privertė meluoti, buvo paskutinė gija, kuri nutraukė mano ryšį su Vilniumi. Buvau pasiruošusi įžengti į Ugnės pasaulį, kuriame gyventi pradedi tik tuomet, kai skyli į gabalus.

Ji buvo aukšta, pilkšvų ilgų plaukų, aštrių skruostikaulių, nebijojo vorų, gyvačių, nežinios, bankroto ar vienvėdės. Taip niekad ir nesužinojau, kaip ji praleido vaikystę ir kokie

buvo jos tėvai. Ugnė gyveno tik tada, kai žaidė skambesiu, visa kita, netgi aš, tebuvome jos muziką maitinantis fonas. Aplinkiniai, apimti ekstazės, dažnai kartodavo, kad ji geniali, bet buvo neteisūs, nes genialumas yra iš pažinimo gimstanti žmogiška savybė, o Ugnės kūryba gimė iš atsižadėjimo ir asketizmo. Nemanau, kad bent vienas iš mūsų kada nors ją supratome. Žinau tik tiek, kad glausdamasi prie jos nugaros visada truputį bijojau būti atstumta, atrodė, lyg liesčiau juodąją skylę arba Urano mėnulį.

Jaučiau, kaip šlapios gatvės tuštėja, kaip jas po truputį užpildo dykuma, kaip pūvančių lapų kvapą pakeičia karštas smėlis. Būnant su Ugne demonai tampa tikri, visada gali justti jų karštą kvėpavimą į kaklą – jis dvelkia pavasariu, priemiesčio gatvių butaforija ir konkaferio rožėmis. Tie demonai vadina mane Nadia ir žarsto smėlį susiraukšlėjusiais pirštais.

Dykuma galiausiai išlaisvina žvilgsnį ir jis netrukdomai slysta horizontu, nefiksuodamas nei šlapios gatvės, nei nuplikusių kaštonų. Užsimerkusi suprantu, kad nežinau, kur esu, kad nebėra jokių ribų tarp visų pasaulių, kuriuose kada nors buvome. Nusišypsėjusi pagalvoju, kad už ano posūkio turėtų atsiverti katedra ir mes būtume grįžusios namo.

Ugnė papurtė galvą, – dar ne laikas, – ir viskas aplink vėl apsitraukė lapkričio drėgme.

Mes buvome panašios, panašios tiek, kad galėtume nekęsti viena kitos. Nežinau, ar to užteko artumui, tikram kasdieniam artumui, kuris nematomomis gijomis suraišioja pasaulį. Pradėjau bijoti tos akimirkos, kai galiausiai teks prabilti. Teks prabilti man, o ji šypsosis lyg viskas, ką sakyčiau, tebtų mano pačios supuvusi sąmonė. Norėjau atsiskukti ir sviesti kaip granatą: „Kodėl mane palikai?“

Žinojau, kad neišdrįsiu. Darėsi silpna, virpėjo keliai. Dievinau ją. Bijojau jos. Ilgėjau. Bet ar svarbu, ką jaučia kekšės ar lakštingalos narvuose?

Aplink pradėjo retėti gyvenamieji namai ir pasirodė ap-
leisti sandėliai, gamyklos ir lūšnos. Jau beveik. Jaučiau ger-
klėje kylantį gniutulą, man beprotiškai norėjosi verkti, ir vėl
jutau, kaip grįžta dykuma ir pradeda degti padai. Už manęs
ėjo ji, tolygiai kvėpuodama, švelniai šypsodama serijinio žu-
diko šypsena – žinojau, ji grįžo pasiimti manęs, kad kartu iki
galo sudegtume Lukiškių aikštėje ant raganų laužo. Egze-
kucija turėtų vykti falo paunksmėje, menamo falo menama
egzekucija – teismas už tėvynės išdavystę, už tai, kad Ugnė
atsisakė eiti Čiurlionio ar Maironio pėdomis.

Dabar jau per vėlu, aš jau niekaip nesustabdysiu lietaus,
kurį ji atsinešė. Ugnė apkabino mane, prisiglaudė prie nuga-
ros ir pabučiavo į kaklą:

– Ar žinai, kaip cukrus pakeitė pasaulio geografiją?

– Saldumo pojūtis įsuko vergijos ratą, išdraskė Afriką ir
sukūrė Karibus, tą liūdną juodąjį rojų, – pasukau galvą ir lie-
žuviu perbraukiau jai per lūpas. Jutau jos pranašumą, Ugnė
kalbėjo man mano kalba, valdingai ir kartu švelniai, būtent
taip, kaip šneka žmonės, ruošdamiesi ištaškyti Kings Krosą.
Ir tuomet per nugarą lėtai nuvilnijo šiurpulys – tenorėjau ją
nurengti.

Mes stovėjome – žiauriai lijo, vandens purslai čaižė veidą.
Mąščiau, kad kiekvieną auką jaudina žudiko artumas. Mano
viduriai liūdnai žvelgia į Kalėdų eglutę lapkričio peizaže.
Esu išprievertauta skerdiena, laukianti savo maitėdos. O gal
Kalėdų. Virpėjau, buvau nesvari. Jei Ugnei reikėtų rinktis,
ji nušautų mane pirmą, ji iš tų, kurie neabejoja priimdami
sprendimus, ji būtų švelni ir taktiška: brangioji, tu juk ir taip

per ilgai gyvenai. Ir būtų teisi – per savo gyvenimą aš nieko nesukūriau ir tik švaisčiau tai, kas man nepriklausė.

Nušauk mane pirmą, esu tik skilęs porcelianas, bevalis pranašas, aukojantis savo vidurius ir žarnas ant tavo altoriaus.

Aš neturiu paskutinio noro.

II

Kai dar gyvenau Vilniuje, dažnai rūkydavau „Café de Paris“, klausydama amžino pašnekesio apie Rytų Europos kiną, ir suvokdavau, kad gimiau būti šešėliu Mesijo, atėjusio sukurti pasaulio iš naujo. Rūkydavau ir laukdavau jėgos, kuri ateitų pasiimti mano sielos, nes švelniai šypsodamasi nekenčiau savo smėlio spalvos suknelės (smulkiai megzto rašto, prigludusi prie liemens, šiek tiek aštri ir nekalta, ji rėkė pranašumą purvinose Vilniaus gatvėse) ir labai tvarkingų nagų, kurie slėpė labai netvarkingą gyvenimą, nuobodulį, išdraskytą šeimą ir vidutinybės blizgesį.

Daugybė žmonių manęs klaus, kodėl tapau tu, kas dabar esu. Jie sėdės atsilošę kėdėse, trumpam pabėgę nuo vaikų, paskolų, darbų, trumpam pamiršę, kaip sunku yra gyventi diena iš dienos nešant kasdienybę ir kantriai saugant laiką, saugant žmogišką idilę ir apsimitant, kad nežinai, jog esi lengvai pakeičiamas. Jie troško Ugnės gyvenimo nuotrupų ir istorijų, lyg tai galėtų kaip nors pakeisti, pažadinti iš saugumo iliuzijos ir priversti gyventi. Šypsojaisi, nes jie

norėjo mokėti už savo gyvenimą svetimu skausmu. Kita vertus, būtent tam ir yra menas, knygos, filosofija, būtent tam aukojami protai, kūnai, sielos – kad kasdienybės saugotojai turėtų duris, pro kurias bent trumpam galėtų išeiti į dykumą ir pamatyti siaubą dulkių saujoje po raudona uola.

Kai buvau šešiolikos, dar turėjau balsą, dar maniau, kad turiu ką pasakyti šitam aprūkytuose senamiesčio rūsiuose plytinčiam pasauliui, ir dar jaučiau skausmą dėl neteisybės, tarptautinės politikos ar ekonominės stagnacijos. Šešiolikos dar turėjau sielą (ir netgi geriausią draugę bei troškimą būti laiminga), dar tikėjau, kad pasaulis gali būti geras ar blogas, o mirtis tėra gražus kinematografijos simbolis. Atsimenu, kai su drauge žiūrėjau „Titaniką“ pilkoje „Lietuvos“ kino salėje, visi aplinkui verkė. Mano veide nekrustelėjo nė vienas raumuo, visiškai nesupratau filmo esmės, nesupratau, kodėl Roza grįžo į skęstantį laivą mirti kartu su simpatišku nepažįstamuoju. Tokia meilė įmanoma tik trumpą akimirką, pakibus tarp gyvenimo ir mirties, tai žaibas, kuris skaldo laiką ir pažadina mūsų jėgas, kurių niekad nepažinojome. Vėliau supratau, kodėl tas filmas pavergė milijonus žmonių – visi jie žavėjosi galimybe degti ant laužo ir mintyse įsivaizdavo, kaip romantiška yra mirti už tai, kuo tiki, kaip beprotiškai gražu yra tikėti. Bet tuo pat metu jie būtų išsirikiavę prie gelbėjimosi valčių ir išplaukę į ramią saugią smaugiančią kasdienybę. Visa apimantis, sveikas troškimas išgyventi, statyti, daugintis ir plėstis – toks yra pasaulis, kuriame gimstame. O tuomet kartais pajuntu begalinį norą suskaldyti tikrovę ir miglotai prisimenu, kad yra dar kažkas, bet paklausta, kas ir kur, tik nerišliai suveblenu ką nors apie tai, kad kiekvieno žmogaus

dugne yra uždarytas šulinys, kuriame gyvena visi erdvėje ir laike įmanomi būdai būti.

Tuomet manyje dar nebuvo užprogramuoto susinaikinimo mechanizmo, nuolatinio troškimo sviesti save į ugnį nesvarstant padarinių, negalvojanč, nebijanč. Atsiduoti svaiguliui, kurį suteikia akimirkos, kai mirtis alsuoja į kaklą. Buvau praktiška, turėjau stiprų išlikimo instinktą. Viskas būtų taip ir likę, būčiau gyvenusi ir užgesusi kaip visi kapitalistinės aušros kūdikiai, kamuojami nuolatinio alkio. Dantė buvo geresnis pranašas nei Nostradamus, nes jo aštuntasis pragaro ratas yra labai tiksli dvidešimt pirmojo amžiaus Europos metafora – mes ryjame savo kūną, nes bijome pakelti akis į Dievą ir jo nerasti.

Alkis gyventi ir nenumaldomas troškimas buvo pagrindinis mane supančio teatro scenarijus. Mano laikai nebereikalavo iš moterų tokio gilaus ir neišsprendžiamo tragizmo, kokio reikalavo iš Medėjos ar Bridžitos Džouns. Šešiolikos vis dar galėjau pasukti vienu iš šitų kelių, nes jie buvo skirti moterims ir ratifikuoti feminizmo. Prisimenu tuos tamsius mieguistus rytus mokyklos koridoriuose, kai jausdavau kaltę ne vien todėl, kad buvau negraži, bet dar ir dėl to, kad buvau netaalentinga. Jie man sakė, kad turiu rasti savyje ryžto ir jėgų nebūti vidutinybė (toks yra neišpildomas troškimo paketas, kurį pardavinėja nykios apsnigtos vidurinės mokyklos), bet aš nuėjau nuodėmingųjų keliu ir atsisakiau stengtis išsigelbėti. Buvau negraži ir netaalentinga moteris, kuri nesukūrė šeimos ir neatsidavė vyrui – neturėjau teisės egzistuoti. Bet aš gyvenau. Kažkaip grimzdau vis tolyn ir gilyn, kol galiausiai nebegirdėjau jokių balsų,

išskyrus tolimą Nadios Ivanovnos šnabzdėjimą iš sapno, kuris galiausiai atvedė pas Ugnę.

Aštuoniolikos mano nagai vis dar buvo gražūs, o gyvenimas nuobodus, ir ne todėl, kad jam trūko dramos, ašarų, purvo ar skausmo, bet dėl to, kad aš nebetikėjau, jog mano kančia yra unikali. Stengiausi išgyventi, nes kažko laukiau. Galbūt laukiau, kol pagaliau pradėsiu gyventi.

Tuomet dažnai žaisdavau Nadią Ivanovną, dažydavau plaukus šokoladu, o lūpas raudonai. Kartais jausdavaisi visai graži ir trokštama, sėdėdama ant aukštos baro kėdės, klausydama bereikiškių pasakų apie Bukovskį ir švelnią ėriukų odą (o Viešpatie, troškau būti ėriukas ant tavo aukuro, tik to dar nežinojau), siekiau įrodyti pasauliui, kad egzistuoju, ir geidžiau būti paliesta egzistencijos. Jie turėjo suprasti, kad visos liesos, liūdnos paauglės, pasirėmusios alkūne į baro atorių, turi būti išklausytos, antraip kita karta ir vėl bus pagimdyta abejingų moterų, užkariavusių pasaulį ir nutildžiusių savo balsą. Mane išklusė, bet turbūt per vėlai, nes vieną spalio rytą pabudau nuo saulės spindulio, lėtai slenkančio nuogu kūnu, ir instinktyviai ištiesiau kaklą į šviesą.

Neprisimenu pačios pradžios.

Manęs nebuvo. Buvo nuogos kojos, švelniai krintanti suknelė, plaukai – visą gyvenimą nugyvenau žiūrėdama į save iš tolo, kartais pabusdavau savo kūne it svetimame kambaryje ir neatpažindavau rankų, kraujagyslių, jutau, kad mano „aš“ slypi kažkur kitur, pasiklydęs išdžiūvusioje dykroje.

Kai apsižvalgau, regiu, kad šiuo keliu einame tik mes, aš ir tu, bet pasukus galvą atrodo, jog už nugarų eina dar kažkas.

Rugilė Vitkauskaitė. Gimė žiemą, atėjo tamsoje, spėju – išeis irgi prieblandoje, švintant. Buvo patraukli, ryškių veido

bruožų, bet negalėjai pavadinti labai gražia moterimi. Aukšta, labai liesa šviesiaplaukė pailgu veidu ir didžiulėmis akimis. Likimo struktūra glūdėjo veide. Jos bruožuose nebuvo nieko savito, nieko nekintamo, todėl veidas lengvai pritaikydavo prie skirtingų žmonių aistros projekcijų. Niekuo neypatinga. Visada truputį nutolusi. Žmonės manydavo, kad tai moteriškas paslaptinumumas, bet iš tiesų tebuvo bukas, suglebęs abejingumas.

Rugilė buvo iš tos kartos žmonių, kuriems svarbiau gerai atrodyti nuotraukose, nei iš tiesų gyventi. Šiek tiek atmetusi pečius ir vos pasukusi galvą į dešinę, ji primindavo netaisyklingą gėlę, dar labiau trokštamą dėl broko, kuris ją darė unikalią. Dvimatės erdvės princesė. Aipodų karta. Feisbuko karta. Tai buvo žmonės, kuriuos apibrėždavo rinkodaros produktai, kurių tapatybė buvo masinio turėjimo, naudojimo ir sudėvėjimo padarinys. Ratas sukosi taip greitai, kad vargšai akademikai nespėdavo įvardyti naujos kartos, o ji jau tapdavo nebemadinga.

Vilnius tuo metu karštligiškai stengėsi ką nors sukurti ir kaip nors įamžinti savo egzistenciją. Gatvės buvo užlietos ambicijų, troškulio ir noro laimėti. Buvo tik dvi rūšys žmonių: kuriantys ir tie kiti, jie. Pilkoji masė. Rugilė juokėsi ir tiesiog gyveno. Niekada gyvenime nėra turėjusi darbo. Nei savo namų. Nei ko nors, kas būtų jos.

Tokia buvau prieš sutikdama Ugnę – mieganti karalaitė, kurią reikėjo pažadinti ir priversti eiti stiklo kalno link. Niekada nieko nesiekiau. Tikroji mano pradžia buvo tai, kas niekad neišsipildys, tos vietos, kurios man buvo uždraustos. Buvau visiškai negabi muzikai, poezijai, tapybai, netgi literatūrai ir todėl tegalėjau likti stebėtoja, nematoma palydovė, geismo objektas ir nykstantis šešėlis. Dvidešimt trejų vis dar

buvau tuščias lapas. Toks buvo mano sprendimas. Atsižadėjimas buvo tekstas, tikresnis už lytėjimą, už bučinį, už įsi-skverbimą, nes pačioje pabaigoje nebebus jokio teksto.

Pamiršdavau savo vardą, tapdavau švelnia ir beveik nuoga Nadia Ivanovna arba lėta, kvailoka ir labai entuziastinga Džene, iš ežero išplaukusia, naivia kaip ledų reklama Magda. Neturiu pavidalo, neturiu vardo, Rugilė taip ir liko maža mergaitė, nuolat bėganti per pievą ir neišsivaduojanči iš infantilumo. Miško kaukas žaliomis ausytėmis pasiguldo ją ant samanų ir apvaisina nesibaigiančiu ilgesiu sustojusiam laikui. Rugilė nėra tikresnė nei šiek tiek patvirkusi Nadia Ivanovna ar neišsenkamai kenčianti Izabelė. Netgi nežinau, ar tikrai esu moteris, nes iki galo nesuprantu, kas yra moteris. Mintyse neturėjau jokio apibrėžto savo pavidalo ir matydavau jį tik kaip veidrodinį atspindį kitų pasauliuose, o jie taip skirtingai mane interpretuodavo, kad galiausiai nustočiau stengtis atrasti save ir pradėjau ieškoti pasaulio. Pačia objektyviausia prasme manęs nebuvo, aš belytis geltonas rūkas, godžiai ryjantis putojantį laiką.

Tiek mano, tiek Ugnės istorijos buvo tokios nenacionalinės, nelietuviškos, netikros, kad turėjo likti nepapasakotos. Žinojau, kad mano šalis mėgsta aiškumą ir šaltą šiaurietišką melancholiją, o mes buvome gyvos, stiprios ir pasmerktos ištvirti savo likimą.

Iš visos tų dienų virtinės aiškiai prisimenu tik vieną rytą. Man rodos, būtent tada prasidėjo erozija ir nustočiau tikėti alchemiko tiesomis bei asmeninių legendų seilėtomis putoimis. Supratau, kad likimas nėra po slenksčiu pakasta auksinė skrynčia, ir tik idiotai gali patikėti, kad jiems lemta rasti lobį. Nebuvo jokio lobiaus ir jokios asmeninės legendos, deja,

lemtis pranoksta miesčionišką sąmonę, ir vienintelė vieta, kur reikia kasti, yra mūsų sąmonės dugnas, po kuriuo slepiasi išėjimas.

Saulė tolygiai sklido pro atvirą langą ir mačiau, kaip lėtai krenta pavargę lapai, buvau į rudenį žiūrinti lietuvių geiša, besiruošianti byrėti ir nykti. Buvau laiminga, nes šokoladiniame kambaryje pleveno mano likimo nuojauta, tai buvo susitaikymo ir abejingumo pradžia, atlošiau galvą ir veidrodinėse lubose mačiau savo šypseną.

Kambarys nepriklausė man, kaip, beje, ir visa kita mano gyvenime, ir žaliasis ežeras už lango buvo per toli, per arti, kad galėčiau nuskęsti, viskas, kas galėjo mane pribaugti, buvo per toli, neturėjau pakankamai ryžto net mirti. Mane dažnai kamuodavo noras mirti, buvau pritvinkusi negalėjimo, bejėgiškumo. Įsivaizdavau mirtį kaip ramų, švelnų miegą, kuris išvaduočiau nuo kasdienio košmaro. Dažnai žvalgydavausi į žmones, kurių beveik nepažinojau, bet kartu gerdavome alų prie Vilnelės ar Barbakano. Norėjau suprasti, ar jie laimingi. Tiesą sakant, nežinojau, kaip atrodo laimė. Nepažinojau nė vieno laimingo žmogaus. Aplink buvo talentingų, kartais turtingų, kartais sėkmės lydimų žmonių, bet nė vienas neturėjo tos vidinės ramybės, kurios ieškojau. Kai sutikau Ugnę, supratau, kad toji vidinė ramybė yra asmenybės savikastracija, kuri it nereikalingas dalis nupjauna ilgesį, šilumą, užuojautą ir visa, ko nereikia. Netgi laimėje slėpėsi destrukcija.

Mane užvaldė begalinis ilgesys, žinojau, kad galiu rinktis gyventi tamsoje, galiu žaisti Veroniką paskenduolę arba tapti kažkuo visai kitu.

Šalia manęs gulėjo kažkieno beformis, suglebęs nuogas kūnas. Lyg praregėjusi pažvelgiau į aplink byrančius

svetimus gyvenimus ir neradau savyje nė lašo užuojautos. Rugilė Vitkauskaitė mirė, liko tik Rugilės nuojauta, kuri atsikėlusį išėjo į terasą ir ilgai žiūrėjo į juodą ežero vandeni. Stovėjau nuoga rugsėjo vėjyje ir oda šurpo nuo ežero artumo.

Nuogas kūnas pabudo ir įgijo vardą, kuris buvo toks pat nesvarbus kaip Tomas ar Darius, ar Belzebubas:

– Rugile, ar nori, kad nuvežčiau į mokyklą?

Papurčiau galvą. Man ten ne vieta, kaip niekad ir niekur nebus. Nujaučiau, kad esu tik tuščias indas, kurį kažkas pripildys. Grįžome į kambarį ir apgaubti stiklinės terasos žiūrėjome, kaip vėjas pusto lapus didžiuliam balkone ir tingiai banguoja ežeras.

Pusryčiavome su Tomu, Dariu ir Švenčiausiąja Belzebubo Trejbe, žiūrėjau į jo barzdą ir savimi patenkinto daino snukį (studijavo finansus ir tikėjo sėkme, o aš tikėjau, kad jis pirktų man „Prada“ sukneles, gyventume ir nekęstume kiekvienos minutės, praleistos kartu). Dar turėjau paskutinę progą pasakyti „ne“ gyvenimui, kuris nuolat mane kamuotų alkium:

– Mano Švenčiausioji Trejbe, aš žinau, kad dulkinate Alisą Stebuklų Šalyje, – jo akys susitraukė ir jis ketino kartu pradėti treniruotis mūsų amžinybei, truputį mane mylėjo ir ketino vesti, ruošėsi man meluoti bent jau ateinančius dvidešimt metų. – Nieko tokio, brangusis, nes mane dulkinio triušis ir tikriausiai... Darius – toks triušio vardas.

Tomas nutilo, jo mintys klajojo Niekados žemėje, buvo pasiruošęs neišgirsti, bet jį glumino mano veidas, galėjo atleisti išdavystę, abejingumą, melą, tik ne tą absoliučią ne šio pasaulio tuštumą ir panieką jo mažam pavėjui byrančiam gyvenimui. Pamanė, kad esu lengvai pakeičiama, ir nuvežė

į mokyklą, kurią kantriai iškentėjau laukdama pavasario ir gyvenimo, kurį nujaučiau kažkur esant.

Ruduo baigėsi, medžiai nušalo, pasirodė pirmasis sniegas, bet šiame pasaulyje vis dar nebuvo nė vienos priežasties atsimerkti ryte. Nebuvo ko matyti ir ko išgirsti. Kurčia tylą, kurioje mokėmės atsižadėjimo meno.

Atsižadu balso. Gyvenimas yra mažas kaip voverė ir linčės trupėti palei Pylimo gatvę per Šiaurės jūrą ratu Kaukazo link. Tą dieną, kai pirmąkart pajutau ilgesį Ugnei, nutraukiau visus bent kiek artimus ryšius su žmonėmis. Norėjau likti viena. Mano vienatvė buvo kažkuo sumeluota, nes viskas, ką dariau, buvo nulemta kitų žmonių, bet jų buvo tiek daug ir jie taip greit keitėsi, kad galiausiai liko tik Nadios ranka iš sapno ir Ugnės šešėlis už nugaros. Tik tiek. Viskas, ką kada nors turėjau.

Trakų gatvė ir gelsvas lapų sniegas lyg nedidelė alėja, kuria einama į save. Žmonės skubėjo, aš vėlavau susitikti su Medūza Gorgone (kartu gerdavome kavą ir šnekėdavomės apie nieką, įtariau, kad iš tiesų ji manęs nemėgo). Ji buvo mano geriausia draugė, žmogus, su kuriuo žudydavau laiką sekmadienio popietėmis. Negaliu prisiminti, apie ką kalbėdavomės. Dar buvome pilnos vilčių pakeisti pasaulį, jautėmės svarbios, vienintelės ir ypatingos. Truputį nesuprastos. Labai atstumtos. Keista, užteko vieno vakaro, kad susvetimėtume visiems laikams. Mūsų draugystė buvo grįsta panašumo iliuzija, kurią lengviausiai sudaužo abejingumas.

Vilkėjau mėlyną paltą (Gabrieliui jis būtų patikęs) ir žiūrėjau į save vitrinose. Mano Švenčiausioji Trejybė, pirmoji meilė, pirmasis seksas, manęs atsižadėjo ir jaučiausi laiminga, nes žinojau, tikrai žinojau, kad būsiu mūza, man tereikia tylėti ir būti.

Medūza Gorgonė buvo stamboka ir rūgštaus veido, viena iš tų, kurios troško sėkmės, bet ši joms nepriklausė. Jos gyvenimas vėliau susiklostė sėkmingai, dirbo rinkodaros vadybininke, ištekėjo, turėjo du vidutiniškus vaikus ir namą Zujūnuose. Pamačiusi mano nuotrauką laikraštyje ar žurnale piktai, sukandusi dantis sušnypšdavo: „Pažinojau ją vaikystėje, visiška kalė. Durna kaip bato aulas. O dabar paaiškėjo, kad dar ir lesbė.“ Tą vakarą susitikusios kalbėjomės apie mano skyrybas ir ji bandė suprasti, kodėl metu Tomą, Darių, Belzebubą; taip niekad ir nesuprato – man nereikėjo vyro tam, kad būčiau užpildyta. Man reikėjo kur kas daugiau. Reikėjo žmogaus, nuo kurio žvilgsnio griūtų sienos.

III

Aš esu Marija. Tavo kirpėja yra Marija. Tavo motina. Netgi tavo tėvas yra Marija. Visi mes turim ką nors bendro su moterim, gimdančia nukryžiuotuosius, todėl Gabrielis yra mūsų draugas. Jo stiprybė yra lengvumas, pastangų nereikalaujanti dienų virtinė, kurių saldus klampumas išgydo žaizdas.

Jis apglėbė mane parkų pavėsiais, užniūniavo mėtomis, stalo futbolu, vakarėliais, kupranugario vilnos paltais. Jaučiausi it rausva krevetė, išnerta iš kiauto ir pasmeigta ant spalvoto smeigtuko. Paskutinėmis akimirkomis, prieš prarasdami save, riečiamės į kamuoliukus, bandydami ir vėl tapti embrionais, nes tai iliuzija, suteikianti jėgų pradėti iš naujo.

Ironiška, kad kiekviename kokteilių vakarėlyje užkandžiams patiekiami agonija. Kiekvieną kart, kai priėmimuose pro šalį praeidavo padavėjas su padėklu krevečių, pajusdavau amžinybę smingant gilyn į gerklę. Gabrielis šypsojosi, jam atrodė, kad kiekviena agonija turi būti įvilкта į platinos spindesį ir išstatyta kino šviesų teismui.

Jo karalystė buvo tokia pat purvina karo zona kaip ir Ugnės valdos, bet jis nepasiduodavo kamerų, asistentų, šviesų džiuuglėms ir iš chaoso gimdavo grožis, tik visai kitoks nei tas, kurį kurdavo Ugnė. Jos muzika kėlė skausmą ir vertė grįžti į savo tamsą. Gabrielio grožis buvo švelnūs, tobulai nulakuoti vaizdo šedevrai, kurie priversdavo patikėti, kad pasaulyje egzistuoja harmonija ir ją galima įsigyti kartu su nauju tojotos modeliu. Mane žavėjo jo darbo tuštybė ir svarba, jis buvo melagingas pranašas, kuriantis iliuziją, kad šitame pasaulyje egzistuoja laimė. Žmonės juo tikėjo, o Ugnės nesuprato.

Tylėdama žiūrėjau į juos abu, lyg tai būtų dar viena kova tarp šviesos ir tamsos, dar vienas Dzeuso ir Prometėjo susidūrimas. Niekaip nebūčiau galėjusi pasakyti, kuris iš jų buvo Prometėjo kepenis kapojantis erelis. Kartais likusi viena namie, šveisdama grindis, susimąstydavau, o kas, jeigu man lemta būti Prometėju. Atsisakau, purtau galvą ir drebėdama velkuosi trumpą juodą suknelę. Aš tik mūza, plaunu grindis, prižiūriu buitį, nuolankiai seku iš paskos, meluoju, vynioju sušį ir šaltakraujiškai išduodu.

Kai pirmą kart susitikome bare Šordičo nakties purve, stovėjau ir žiūrėjau į veidrodinę sieną, buvau Alisa Šiaubo Šalyje, benamis gyvulys raudona suknele, pabėgęs iš šiuolaikinės pasakos apie pabudimą ant oro uosto grindų ir laukiantis, kol anoniminis dievas iš juodojo bokšto leis

Neišsipildymas – tai romanas apie žmones, kurie nepailsdami ieško savęs meilėje ir neišsipildymuose. Mūzos ir menininkės – Rugilės ir Ugnės – istorijos nėra nacionalinės, jų neriboja siaura Lietuvos geografija. Jos ieško savęs bet kokia kaina ir nebijo pasiklysti. Jų neriboja jokie vyrai. Tai knyga apie meilę, šlovę, terorizmą, muziką ir seksą.

Neišsipildymas yra pirmasis rašytojos Gabijos Grušaitės romanas, po dešimties metų pakartotinai išleidžiamas naujai dvidešimtmečių kartai.

Neišsipildymas – romanas, kurio trūko ir kuris vieną dieną turėjo būti parašytas. Parašytas jauno žmogaus apie jaunus žmones, sutinkamus ir matomus kasdienybėje.

Jūratė Čerškutė

Šiandien man *Neišsipildymas* atrodo kaip melancholiška pasaka, kurioje galima apčiuopti influencerio gimimo ištakas – pasaulis, šliaužiantis paviršiais, visa kita slepiantis po nutylėjimais. Finsta versus rinsta. Rugilė ir Ugnė po dešimties metų atrodo realesnės nei kada nors anksčiau. Galbūt todėl, kad socialinės medijos į viešumą iškėlė daug panašių jaunų moterų, kurių gyvenimą vartojame kasdien.

Gabija Grušaitė

ISBN 978-609-8198-03-4

www.lapasbooks.com